

Nyhetsmagasin

ETC

NR 51 · 20 DECEMBER 2024

ESSÄ

Tolkens inre vrede

LEDARE

Vad hände
med arbetslinjen?

BEREDSKAPENS HJARTAN

Bengtsheden visar att
en fungerande krisberedskap
går via fika och gemenskap.

Du kan rädda liv i jul!

Köp dina julklappar hos oss och få fina gåvobevis att ge bort. Våra miljoner volontärer världen över ser till att hjälpen når fram till dem som behöver det mest. Tillsammans är vi först på plats, alltid kvar.

Katastrofpaket
153 kr

Handla på rodakorset.se/julklappar

REDAKTION

Christopher Holmbäck
(chefredaktör)
christopher.holmback@etc.se
Ann-Helen Meyer von Bremen
(redaktör)
ann-helen@etc.se
Karl Skagerberg (digital publicering)
karl.skagerberg@etc.se
Tobias Berving (art director)
tobias.berving@etc.se

ANSVARIG UTGIVARE

Christopher Holmbäck

PRENUMERATION

Papper+digital:
Helår: 2 076 kr
Halvår: 1 038 kr
Månad (autogiro): 139 kr
Digital:
Helår: 1 032 kr
Halvår: 516 kr
Månad (autogiro): 79 kr/mån
Teckna via etc.se/prenumerera

PRENUMERATIONSÄRENDEN

Mejl: kundtjanst@etc.se
Tel: 08-410 359 00
Öppettider: 09.00-16.30

KONTAKT

Mejl: redaktionen@etc.se
Tel: 08-410 357 00
Box 4403, 102 68 Stockholm
Bankgiro 148-7917
ISSN 1654-6423

ANNONS

Jim Berg
jim.berg@etc.se
0705-95 27 87
Tryck: Pressgrannar AB

OMSLAGSBILD

Foto: Johan Carlberg

FÖLJ ETC DIGITALT:

WEBB: etc.se/nyhetsmagasin
FACEBOOK: ETC nyhetsmagasin
INSTAGRAM: etcnymhetsmagasin
BLUESKY:
etcnyhetsmagasin.bsky.social
APP: ETC-tidningarna

Jag är rädd för rädslan

ALLT FLER SVENSKAR oroar sig inför framtiden. Enligt SOM-institutet är det hela 75 procent som tycker att utvecklingen i landet går åt fel håll. Det är rekordmånga. Kriminalitet, risk för krig, klimatet, narkotika och ekonomin är några saker som bekymrar många.

JAG HAR RESPEKT för människors oro, men det är själva rädslan som gör mig mest nervös. Rädsla är ingen bra grogrund för en blomstrande demokrati, tvärtom. Det snabba NATO-inträdet utan någon egentlig diskussion, är ett exempel på detta, liksom alla ständiga nya lagar som begränsar vår frihet.

I VECKANS REPORTAGE besöker jag några bybor i Bengtsheden. Deras arbete med

krisberedskap bygger inte på rädsla, utan på att stärka det sociala nätverket bland byborna. Där har man förstått att om krisen kommer, då är grannarna viktigare än prepper-förrådet.

Det fyller mig med hopp och en känsla av julfrid, trots allt.

Välkommen till
veckans tidning
och God Jul!

Ann-Helen
Meyer von Bremen

REDAKTÖR

REPORTAGE 6

FOTO: JOHAN CARLBERG

Prepping utan hagelbössor

AMERICA VERA-ZAVALA: s 23

*"Idag vet vi att de flesta
svältkatastrofer inte
handlar om brist på
mat utan om brist på
makt hos de svältande."*

LEDARE

Noor Karim: Arbetslösheten beror på lata ministrar 4

FILTERBUBBLAN

Samuel Skånberg: Biblioteks-appen
måste bli bättre 17

ESSÄ

En tolks bekännelse 18

AMERICAS KULTURTIPS

Förstå Syriens historia – och framtid 24

VECKANS ORD

25

PYSSEL & KÄK

Korsord, bit för bit och smältande camembert 26

GÖR DET SJÄLV

Klipp till ett bokstavsspel 31

POLITISK UTREDARE OCH LEDAR-
SKRIBENT PÅ ETC NYHETSMAGASIN

LEDARE • **Noor Karim**

Regeringens arbetslöshetslinje

NÄSTAN EN HALV MILJON SVENSKAR är arbetslösa. Inte sedan finanskrisen har så många varit utan jobb. Det är ofta förknippat med skuld och skam. Men om du läser det här och känner igen dig så är du inte ensam. Många har blivit drabbade och varslade. På det får du lägga höjda räntor, hyror och priser på matvaror. Inte konstigt att man drabbas av ångest.

Sverige är bland de hårdast drabbade i EU tillsammans med Grekland och Spanien. Värst är det bland unga vuxna och utomeuropeiskt födda, där nästan var femte går utan jobb.

När Johan Pehrson (L) var arbetsmarknadsminister gormade han åt arbetslösa att flytta till jobben i Norrland. Men inte ens det är möjligt längre när regeringen bromsar den gröna industriella revolutionen i norr. Utöver att skälla lyfte Pehrson knappt ett finger för att få människor i arbete.

Nu gör Mats Persson (L), hans efterträdare, samma sak. Sedan han tog över rodret har arbetslösheten ökat. Resten av regeringen tycks rycka på axlarna åt att 8,5 procent svenskar går utan jobb.

DET BORDE VARA KRISSTÄMNING. De borde införa en kriskommission för att komma till bukt med problemet. Pressträffarna med lösningar på arbetslösheten borde avlösa varandra. Men nej. Inte ett knyst.

Eller jo, Mats Persson vill att folk ska sluta lata sig. Hans svar för att möta trenden är att ställa ännu fler krav på de arbetslösa. Ett bidragstak och sänkt a-kassa ska få fart på alla latmaskar, som de arbetslösa tydligen är enligt Persson. Det är som att han lever i en parallell värld.

Om han levde i samma värld som mig skulle han ha ont i magen. Jag ser vänner och bekanta vändas över att skicka in ännu en ansökan för att sedan vänta på den talande tystnaden som berättar att man inte gått vidare i processen. För det finns inte tillräckligt med jobb till alla arbetslösa. Bekanta berättar hur de har fått snåla in på allt från nödvändigheter och mat till det där lilla extra som hudvård för att pengarna ska räcka månaden ut. För siffrorna talar sitt eget språk. Fattigdomen har ökat. Var femte barn lever i hushåll med låg ekonomisk standard.

MÄNNISKOR I MIN OMGIVNING berättar hur ensamt det är om dagarna när alla andra har jobb och kollegor. För det går inte att komma ifrån att vår vardag kretsar runt jobb. Vi lägger oss i tid för att vara pigga och alerta på arbetet. Vi lagar matlådor och handlar kläder så vi att vi ska se respektabla ut. Vi engagerar oss i kollegors småbarnsliv eller pälsklingar. Jobbet är allt.

Är man arbetslös är man helt enkelt utanför gemenskapen.

REGERINGEN KAN ISTÄLLET FÖR ATT lämna walk over axla sitt ansvar. Den har inte gjort något på området utöver att sönderprivatisera Arbetsförmedlingen. Myndigheten

"Utöver luckan i CV:et kommer man få en käftsmäll när regeringen sänker a-kassan."

FOTO: JAKOB ÅKERSTEN BRODÉN/TT

upphandlar tjänster från hittepå-företag som ska rusta arbetssökande mot lediga jobb. Det kan handla om föreläsningar om hur man skriver CV, intervjueteknik, hur man skapar linkedinkonton. Sanningen är att det är bara en av sju arbetssökande som tagit del av programmen som fått ett riktigt jobb. Alltså är det slöseri med både våra skattemedel och dessutom med de arbetslösas tid och energi.

VI BEHÖVER INVESTERINGAR I SAMHÄLLET för att skapa jobb, till exempel investeringsstöd för att få igång byggandet - men även det har regeringen kapat. Inte nog med att det inte byggs fler hyresrätter. Slopandet av byggandet kommer stå oss dyrt länge. Investeringar i fler utbildningsplatser hade hjälpt fler arbetssökande att stärka sina kompetenser för att matcha arbetsmarknaden. Istället valde regeringen att låta kommuner och regioner gå på svältkur, och prioritera skattesänkningar för de rika.

VAR ÄR ARBETSMARKNADSMINISTERN när han behövs som mest? Var det inte arbetslinjen som var regeringens signum? Men när människor skriker efter att få komma i arbete finns det inga konkreta, effektfulla åtgärder. Utöver luckan i CV:et kommer man få en käftsmäll när regeringen sänker a-kassan. Det kommer inte få folk i arbete, det kommer bygga på matköerna till Stadsmissionen. Det bidrar inte bara till ett enormt lidande. Det vittnar också tilliten till samhället som ska finnas där när man är i kris. ●

”Regeringen står inte över grundlagen.”

Anders Danielsson, tidigare generaldirektör för Säpo och Migrationsverket, och ytterligare fem tunga röster skriver på DN Debatt angående regeringens löften om att stoppa nya svenska medborgarskap i väntan på en ny lag.

Greenpeace utropar delseger

Under 13 dagar i januari förra året ockuperade några Greenpeace-aktivister ett fartyg som fraktade olja, med kravet att Shell ska upphöra med det fossila och kompensera för sina skador. Shell svarade med att kräva Greenpeace på skadestånd. Efter ett års mobilisering har nu Greenpeace gått med på en förlikning. De betalar drygt fyra miljoner kronor till välgörenhetsorganisationen Royal National Lifeboat Institution och lovar att inte protestera mot några av Shells olje- och gasfält i Nordsjön de kommande 5-10 åren.

60

... **personer** har antalet strejkande mot Tesla ökat till sedan i somras, säger IF Metalls Yngve Eriksson till Arbetet. Strejken har pågått sedan oktober förra året.

Allt mindre fisk till jul

Det råder brist på ansjovis till årets julfirande, rapporterar Dagens Arena, vilket beror på att det inte finns tillräckligt med skarpsill som är stor nog att lägga i ansjovisinläggningar. Skarpsillen i Östersjön har länge varit för liten och främst använts som djurfoder, men nu verkar skarpsillen i Nordsjön också ha svårt hinna bli vuxen. Även strömming, lax, ål och torsk har det tufft i de europeiska haven. Överfiske är den stora orsaken, medan klimatförändringen och övergödning bidrar. Tidigare i år beslutade EU:s ministerråd att öka fiskekvoterna för sill och strömming i centrala Östersjön, vilket Naturskyddsföreningen menar kan innebära "en dödsstöt för unika bestånd".

Några bybor i Bengtsheden lyckas med det som myndigheter och regering inte klarar av: en verklighetsanpassad krisberedskap. På köpet får de gemenskap.

TEXT: ANN-HELEN MEYER VON BREMEN · FOTO: JOHAN CARLBERG

I HÄNDELSE AV GEMENSKAP

INTERSOLEN FÅR KRISTALLERNA

i nysnön att gnistra och i de snötunga trädgrenarna sitter domherrar och piper på sitt lite småjämmande sätt. Det ser ut som ett klassiskt julkort. På en träskylt på en faluröd byggnad har någon med omsorg skrivit "Bygdegård", med en glödkolv. Därinne lyser solen in i vackert spröjsade fönster. Det skrattas, klirras med kaffekoppar och äts ostsmörgåsar. I Bengtsheden i Dalarna, någon mil utanför Falun, ägnar sig en grupp bybor åt krisberedskap. Och verkar uppenbarligen ha trevligt, trots det allvarliga ämnet.

- Det är det sociala nätverket som är viktigast vid en kris. Det handlar om att stimulera till grannsamverkan och att lära känna sina grannar, säger Imla Lindborg, 73 år.

- Och då blir fikat jätteviktigt, säger Birgitta Hermansson, 70 år.

Det är dessa två kvinnor som har tagit initiativet till att starta byns arbete med krisberedskap. Idag fikar de med Emrik Forssén, 30, och Elin Lundgren Halvarsson, 29 år. Ute på trappan ligger deras son och sover i sin vagn.

- Det är vid fikaborden som man lär känna de som man inte känner sen tidigare. Bara det att få folk att prata med varandra är nog så viktigt. Det blir ju inte bättre än vad som finns här i byn, fyller Emrik Forssén i.

KAMOUFFLAGEKLÄDERNA LYSER MED sin frånvaro. Ingen av de fyra vare sig ser ut eller identifierar sig som någon prepper

- En del vill bara prata om det värsta möjliga, värsta zombieapokalypsen, men det tror vi inte blir aktuellt. Vi tror inte heller att det kommer att rulla några tanks förbi här på vägen, säger Emrik Forssén med ett snett leende.

Nej, även om gruppen inte håller det för helt uteslutet

att Sverige en dag skulle drabbas av krig och att detta även skulle kunna påverka Bengtsheden, är det inte i första hand rädslan för ett väpnat anfall som har fått arbetet att starta.

- Vi har länge invaggats i att allt bara funkar, men nu litar man ju inte på att allt i samhället verkligen kommer att fungera. Vi får mer avancerad teknik, samtidigt som underhållet av den befintliga infrastrukturen verkar bli allt sämre, säger Birgitta Hermansson.

PÅMINNELSERNA OM SAMHÄLLETS sårbarhet har varit många under de senaste åren. Pandemi, elpriserna vintern 2022-23, torkan 2018, ständiga störningar i betalningssystem och tågtrafik, det strandade containerfartyget Ever Given i Suezkanalen som 2021 försenade mängder av varor och salmonellautbrottet 2023 hos Sveriges största äggproducent som slog ut 15 procent av alla ägg i Sverige, är bara några exempel.

- Rysslands attack mot Ukraina har varit en ögonöppnare för många, men en rysk attack är inget jag tänker på i första hand, men heller inget som jag håller för helt orimligt, säger Emrik Forssén.

"Bara det att få folk att prata med varandra är nog så viktigt."

Då tror han mer på stora skogsbränder, elavbrott och väderbaserade kriser.

F **LERA AV DEM** stör sig på att mycket av statens retorik kring krisberedskap är inriktat på krig.

- MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, ska ju byta namn till Myndigheten för civilt försvar och jag undrar lite vart samhällsskyddet tog vägen? säger Birgitta Hermansson.
- Dessutom är den nya chefen militär. Den gula broschyren "Om krisen eller kriget kommer" är också väldigt krigisk. Jag blir lite provocerad av det. Jag stör mig också på när man pratar om att förstärka inlandsbanan och annan infrastruktur "i händelse av krig".
- Man kanske skulle kunna göra en upprustning, i händelse av att man bara vill åka tåg den sträckan, säger Imla Lindborg.

I MSB:S BROSCHYR finns totalt tre rader om det som gruppen i Bengtsheden tycker är viktigast, det sociala nätverket: "Prata med andra där du bor om hur ni kan stärka er gemensamma beredskap, exempelvis i bostadsrättsföreningen, hyreshuset eller byalaget."

- Vem bryr sig egentligen när det blir en kris? Det kan jag känna att jag oroar mig för och det är en anledning i sig att ta vara på bygemenskapen. Våra anställda som bor i stan, de känner inte alls sina grannar, säger Emrik Forssén.

Ni som bor i en by som dessutom ligger i Dalarna med stark lokalkänsla, ni känner väl alla varandra?

- Nej, så är det ju inte riktigt, säger Birgitta Hermansson och får medhåll av de andra runt bordet.

Hon berättar att till deras träffar om krisberedskap kom det också folk från grannbyar.

- Några av dem träffade sina grannar här för första gången, här i Bengtsheden!

DE ÄR I BÖRJAN av sitt arbete. Tips och inspiration fick de av att lyssna på ett föredrag med Sofia Billvik från Arkhyttan i Sätters kommun. Där har man jobbat ett antal år med krisberedskap. Första träffarna i Bengtsheden bestod av föredrag av Civilförsvarsförbundet och kommunens samordnare.

Nästa år börjar med en träff om livsmedelsförsörjning. Då kommer Emrik Forssén och Elin Lundgren Halvarsson att

”Vi skulle kunna försörja byn med en del mat. Bygdegården skulle kunna vara nav för distribution av mjölk, kött, ved och annat.”

Beredskapslager

- Folkhälsomyndigheten ansvarar för beredskapslagring av smittskyddsläkemedel, antivirala läkemedel och antibiotika.
- Socialstyrelsen har ett beredskapslager av läkemedel och sjukvårdsmateriel, till exempel sängar, reservelverk och ventilatorer.
- Genom avtal med Internationella Energirådet (IEA) och EU förbinder sig också Sverige att ha olja i lager som motsvarar 90 dagars import.
- Beredskapslager för livsmedel saknas.

spela en stor roll. De är nämligen byns lantbrukare och kan producera mjölk och kött.

- Ute i samhället kan det vid en kris bli problem att få djur att bli mat, spannmål att bli gröt och mjölk att bli ost. Men vi skulle kunna försörja byn med en del mat. Bygdegården skulle kunna vara nav för distribution av mjölk, kött, ved och annat, säger Emrik Forssén.

- Men hur ska man göra med betalningen? Det behöver vi prata igenom innan, säger Birgitta Hermansson.

- Vid ett längre avbrott så kommer vi ju behöva arbetskraft, säger Elin Lundgren Halvarsson.

HON HAR SKAFFAT sig en konserveringsapparat för att börja konservera grönsaker och även kött.

- Jag har länge velat leva lite mer som förr. Ta vara på mera och använda mindre resurser av naturen. Än så länge har det mest varit i teorin.

RÄFFARNA I BYGDEGÅRDEN har fått henne att även börja ta tag i praktiken. Likaså har några andra bybor börjat inventera, märka ut de vattenkällor som finns och ta vattenprover. Det behövs backup ifall elen går och vattnet inte kan pumpas ut i ledningarna.

- De äldre vet var källorna finns, det gör inte vi som är yngre och därför är deras kunskap guld värd. Bygdegården kan vara en källa till kunskap för hela byn, säger Emrik Forssén.

I dag fungerar bygdegården mest som en festlokal som kan hyras av byborna. Den skulle också

Behov och resurser

Bengtshedens Bygdegårdsförening kommer bland annat inventera följande bland invånarna:

- Egen brunn eller källa? Hur är vattenkvalitén?
- Matkällare/jordkällare eller annan sval förvaring för mat?
- Reservaggregat?
- Utedass?
- Särskilda behov i form av sjukdom/medicin?
- Vilken kunskap/färdighet finns?
- Sjukvårdskunnig?
- Hur vill du bidra i arbetet vid en kris?
- Kan du tänka dig att hjälpa dina grannar och i så fall hur?
- Behöver du lära dig något nytt och i så fall vad?

”Det behövs en backup för vattnet ifall elen går och det inte kan pumpas ut i ledningarna.”

kunna vara ett nav vid ett ansträngt läge men även mer fungera som en levande mötesplats i vardagen. Idag är den kommunala ”trygghetspunkten” i Svärdsjö och dit ska alla bengtshedingar ta sig vid en kris. Dit är det sex kilometer och det kan för vissa vara en för lång sträcka att gå.

- Vi vill inte bli någon trygghetspunkt med stort T, för då får vi vissa åtaganden, men kanske något mellanting? Vi skulle kunna uppgradera bygdegården med solpaneler på taket, reservaggregat och ställa i ordning jordkällaren och utedasset, säger Imla Lindborg.

K

RISBEREDSKAP VAR LÄNGE en icke-fråga i Sverige. I början av 2000-talet gjorde sig staten av med sina tidigare reservlager som hade funnits sedan 1917. I lagren fanns bland annat läkemedel, olja och 690 000 ton livsmedel, konstgödsel, djurfoder, utsäde, reservdelar, drivmedel och mycket annat. Idag finns det inget samlat ansvar för beredskapslager. I stället ligger visst ansvar utlagt på några myndigheter. Något beredskapslager för livsmedel finns fortfarande inte. Livsmedelsverket ”samordnar

”Jordbrukets struktur- omvandling och specialisering har inneburit att det har frikopplats från det lokala.”

nationell kris- och beredskapsplanering av dricksvatten- och livsmedelsförsörjning efter primärproduktion.” Exakt vad det innebär, är svårt att veta.

Trots det allt högre tonläget om krisberedskap, där varje kabelbrott som varit ett misstag på jobbet får regering och media att blixtsnabbt börja spekulera om sabotage, har inget hänt när det gäller livsmedelsförsörjningens sårbarhet. Däremot har det producerats en rad rapporter och utredningar i ämnet.

DET BRUKAR IBLAND påstås att varannan tugga är importerad, men det ger en felaktig bild. Det är inte så att Sverige producerar för lite kalorier, snarare handlar det om en obalans mellan produktion och konsumtion. Vi har exempelvis överskott på spannmål och mjölkpulver, som vi exporterar. Tittar vi på sådant som kan odlas, födas upp eller förädlas i Sverige, finns ett underskott på nötkött, fläsk, lamm, ost, potatis, frukt och grönsaker.

Gör det själv

- Hitta en förening eller annan plattform för att starta ditt arbete
- Du behöver inte vara proffs på krisberedskap, du kan anlita andra att förmedla sin kunskap
- Koncentrera dig på människor i din geografiska närhet – i din by, flerfamiljshus, bostadsrättsförening
- Involvera ett studieförbund. De kan hjälpa till med att sprida ordet
- e till att det finns möjlighet att prata även i mindre grupper under era träffar
- Inventera behov och färdigheter/förmågor som finns
- Stärk det sociala nätverket genom fika eller andra trevliga inslag
- Se arbetet som början på en utvecklingsprocess
- Hitta er egen modell för arbetet

Sedan importerar vi också en rad matvaror som inte kan produceras i Sverige.

DEN LÄGRE SJÄLVFÖRSÖRJNINGSGRADEN är i sig bekymmersam, men inte det allvarligaste. I rapporten Livsmedelsproduktion ur ett beredskapsperspektiv från MSB och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), som kom redan 2018, beskriver forskaren Camilla Ericsson hur jordbrukets strukturomvandling och specialisering sedan efterkrigstiden har inneburit att jordbruket har frikopplats från det lokala.

Tidigare producerades de insatsmedel (transporter, foder, utsäde, djur, byggmaterial, reservdelar) som gårdarna behövde av dem själva eller andra i närområdet. På samma sätt konsumerades mycket av maten, veden och de andra varorna som producerades på gården, antingen av bönderna själva eller på den lokala marknaden.

NU ÄR LANTBRUKET frikopplat från sin geografiska plats och köper in stora mängder varor och tjänster från hela världen för att kunna driva sitt lantbruk, och säljer även sina egna varor på en global marknad. Detta gör att Sverige står handfallet i händelse av en kris eller ett krig som skulle störa de globala flödena som jordbruket är beroende av.

- Lantbruket ser inte ut som det gjorde för hundra år sedan. Då hade mycket av det som vi kallar kris idag varit en vanlig tisdag, säger Emrik Forssén.

En annan effekt av den stora förändringen av lantbruket är att bönderna, maten och livsmedelsindustrin inte längre finns utspridda i hela landet. Företagen har blivit allt färre och större och är

”Det borde finnas ett intresse av att vi ska kunna producera mat även under svåra förhållanden.”

koncentrerade till vissa regioner. Cirka 60 procent av alla grisar finns i Skåne, Halland och Västra Götalands län. Den mesta spannmålen och grönsaksodlingen finns i södra Sverige. Mejerierna, slakterierna, spannmålskvarnarna och grossisterna blir också allt färre och större. Tre butikskedjor dominerar försäljningen av maten och en av dem, Ica, står för mer än halva försäljningen. I somras uttalade sig en chef för Livsmedelsverket i SR-podden Gräns om den sårbara livsmedelsförsörjningen och sa att det kan bli tvunget att evakuera norrlänningarna vid en kris, helt enkelt för att det inte finns tillräckligt med mat i Norrland.

STATEN VILL ATT vi var och en ska ha ”hemberedskap” för en vecka. Det innebär att vi ska ha tillräckligt med mat och vatten hemma och kunna hålla värmen under en vecka. Lantbrukare uppmuntras av MSB att bygga upp lager av foder, konstgödsel, drivmedel, utsäde, reservdelar med mera.

- Det har inte vi lantbrukare råd med, säger Emrik Forssén.

- Vi köper till exempel diesel på krita. Någonstans måste staten se till att detta fungerar, det borde finnas ett intresse av att vi ska kunna producera mat även under svåra förhållanden. Nu vet den ena handen inte vad den andra gör, säger Emrik Forssén.

UNDER VÅREN STARTAR de sin inventering för att ta reda på vad byn behöver och vilka resurser som finns. Då ska de gå och knacka på hos alla bybor och fråga om de har utedass, egna brunnar och hur uppvärmningen ser ut, men också om någon har funktionsnedsättningar, är gammal eller sjuk och behöver extra hjälp vid en kris. Och kan någon tänka sig att titta till den granne som behöver lite extra hjälp?

- Alla behöver ha koll på sina närmaste hus. Om det inte lyser i fönstret och man vet att den som bor där är gammal eller sjuk, då får man knacka på, säger Imla Lindborg.

Birgitta Hermansson betonar också att det är viktigt att ta reda på vilken kunskap och vilka färdigheter som finns i byn och om det finns bybor som vill lära sig nya saker för att minska sårbarheten, både i sitt hushåll och i byn.

- Vi har även börjat prata om att starta en gemensam potatisodling. Inte för att vi ska bli helt självförsörjande med potatis, men för att lära oss att odla och för att stärka gemenskapen, säger Birgitta Hermansson.

Emrik Forssén tycker att det under arbetets gång blivit tydligt att det inte är någon annan som kommer att lösa problemen om det skulle uppstå ett kärtv läge.

- När Civilförsvarförbundet var här och informerade om hur var och en kunde göra för att stärka sin hemberedskap så var budskapet "Fixa det här, så tar kommunen hand om resten!" Sedan kom kommunen och sa "Hjälp er själva!"

SÅ DET ÄR vad de gör. Och på vägen mot en bättre krisberedskap utvecklar de gemenskapen och självständigheten i byn.

- Det finns inget mål eller någon slutpunkt för arbetet, säger Imla Lindborg.

- Vi kommer inte bygga ett perfekt samhälle, säger Birgitta Hermansson.

- Men vi kommer att göra det lite bättre. ●

G**RUPPEN HAR TAGIT** en promenad och står och tittar på kalvarna och ungdjuren i stallen på de unga lantbrukarnas gård. Där står också en traktor stilla. Startmotorn är trasig. En av de anställda har fått åka till Stockholm för att köpa en ny startmotor. Det visade sig vara det snabbaste sättet att lösa problemet. Emrik Forssén nickar mot en annan anställd som matar ut fodret med hötjuga.

- Det är viktigt att ha alternativ när det gäller sårbarhet, säger han, halvt på skoj, halvt på allvar.

Just reservdelar tror han kommer att vara ett stort problem vid en kris. Gårdens äldre traktor från 1986 tror han kommer rulla betydligt längre än den nya traktorn som innehåller mer elektronik. Den kan inte Emrik Forssén reparera själv, trots att han är mekaniker.

FILTERBUBBLAN

ETC:s DIGITALA GUIDE

Airfryern kanske slutar tjuvlyssna

Förra månaden avslöjade den brittiska konsumentskyddsorganisationen Which? att airfryers, smarta TV-apparater och smartklockor från kinesiska företag som Tencent avlyssnar användarnas telefoner och skickar personlig data till servrar i Kina. Nu ska tillverkarna få nya riktlinjer som visar hur de kan följa brittiska lagar, rapporterar Sky News.

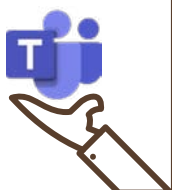

Profiterar på lathet

TCL, världens största TV-producent, satsar på att massproducera AI-filmer och AI-serier för att på ett billigt sätt nå specifika målgrupper med reklam, skriver Jason Koebler på 404 Media, som besökt en filmpremiär för AI-genererade filmer. "Deras interna data tyder på att folk som streamar deras gratistve är för lata för att byta kanal."

#Integriteten

Integritetsfrågan är "stendöd", skriver **Marcus Jerräng**, chefredaktör på Computer Sweden: "offrad med medborgarnas goda minne i brottsbekämpningens och trygghetens namn." I regeringens utkast till nya regler för datalagring ges Säpo rätt - "om den nationella säkerheten kräver det" - att kräva att operatörer lagrar information om oss i upp till två år. Metadata från våra chattar, våra mejl, våra Teams-möten - snart sagt allt vi gör online - ska kunna lagras, liksom var vi har varit vid varje given tidpunkt. Att öppna operatörernas dörrarna för Säkerhetspolisen ökar risken att andra aktörer, som Kina, kan gå genom samma dörrar, skriver Jerräng, och påminner om att det är just ett sådant skeende som tros ha drabbat USA genom den så kallade Salt Typhoon-kampanjen.

11

...miljoner kronor planerar Jeff Bezos Amazon att donera till Donald Trumps ceremoni när han svärs in som president den 20 januari, rapporterar Wall Street Journal. Det är bara den senaste av Big Tech-bolagens knäböjningar inför Trump.

EU stoppar julklapp

Open AI släpper nyhet efter nyhet fram till jul under sin "shipmas"-kampanj. Nu kan du chatta med jultomten genom att gå in på Chat GPT-appen och klicka på röstikonen eller snöflingan i nedre högra hörnet.

Open AI har även öppnat sitt videoverktyg Sora för allmänheten. Betalande kunder kan genom att par enkla instruktioner skapa "imponerande" AI-genererade filmer, enligt MIT Technology. Tjänsten är dock inte öppen i Europa, och den som försöker komma åt Sora ändå riskerar att få sitt konto avstängt, rapporterar Breakit. Orsaken tros vara EU:s relativt sett hårdare regler.

sDöd

"Riktigt ryggradslöst"

Sumi Mrkulic, en av många upprörda kunder, säger till BBC vad hon tycker om **Matilda Djerf** efter Aftonbladets avslöjande om att anställda på Djerf Avenue - som blivit stora över världen med budskapet "du duger som du är" - larmar om "pyskisk terror".

SAMUEL SKÅNBERG

SAMUEL SKÅNBERG ÄR CIVILINGENJÖR I DATATEKNIK, WEBBUTVECKLARE OCH INTEGRITETSAKTIVIST.

Ljudbokens framgång hotar jämlikheten

LÄSANDET AV PAPPERSBÖCKER har gått ner. Samtidigt har lyssnandet på ljudböcker gått upp. På knappt tio år har andelen som angett att de lyssnat på en ljudbok senaste året gått från 26 procent till 42 procent enligt SOM-undersökningen. På frågan "Bokläsning minst varje vecka de senaste 12 månaderna" har 20 procent svarat att de "lyssnat på ljudbok/talbok". Långt fler tog del av ljudböcker via digitala prenumerationstjänster (som Storytel, Nextory eller BookBeats) än via bibliotek.

På Stockholms biblioteks hemsida kan man filtrera böcker på e-ljudböcker. Då ser jag att 3 069 böcker är tillgängliga. Långt ifrån Storytels utbud som är runt en miljon titlar eller Nextory som har hundratusentals titlar.

MIN FRU OCH jag har testat ljudboksapparna Storytel och Nextory. Vi har också testat "bibliotekens app" Biblio som är gratis och där man kan ladda ner ljudböcker via sitt bibliotek (till exempel från Stockholm). Vi testade ett tag men det var för jobbigt att använda appen och svårt att hitta litteratur.

Fler och fler böcker produceras bara för att bli ljudböcker. Storytel producerar ljudböcker som bara finns tillgängliga på deras plattform. Det innebär även att biblioteken inte har tillgång till dem.

JAG VILL ATT biblioteken fortsättningsvis ska kunna bidra till jämlik tillgång på kultur och fakta. Det är gratis att låna pappersböcker och även de med låga inkomster kan idag storkonsumera aktuell kultur. Men i takt med att mer litteratur produceras för att bara bli ljudböcker och att tillgången till de ljudböckerna blir svårare via biblioteken så står vi inför ett problem som bara kommer att öka om inget görs.

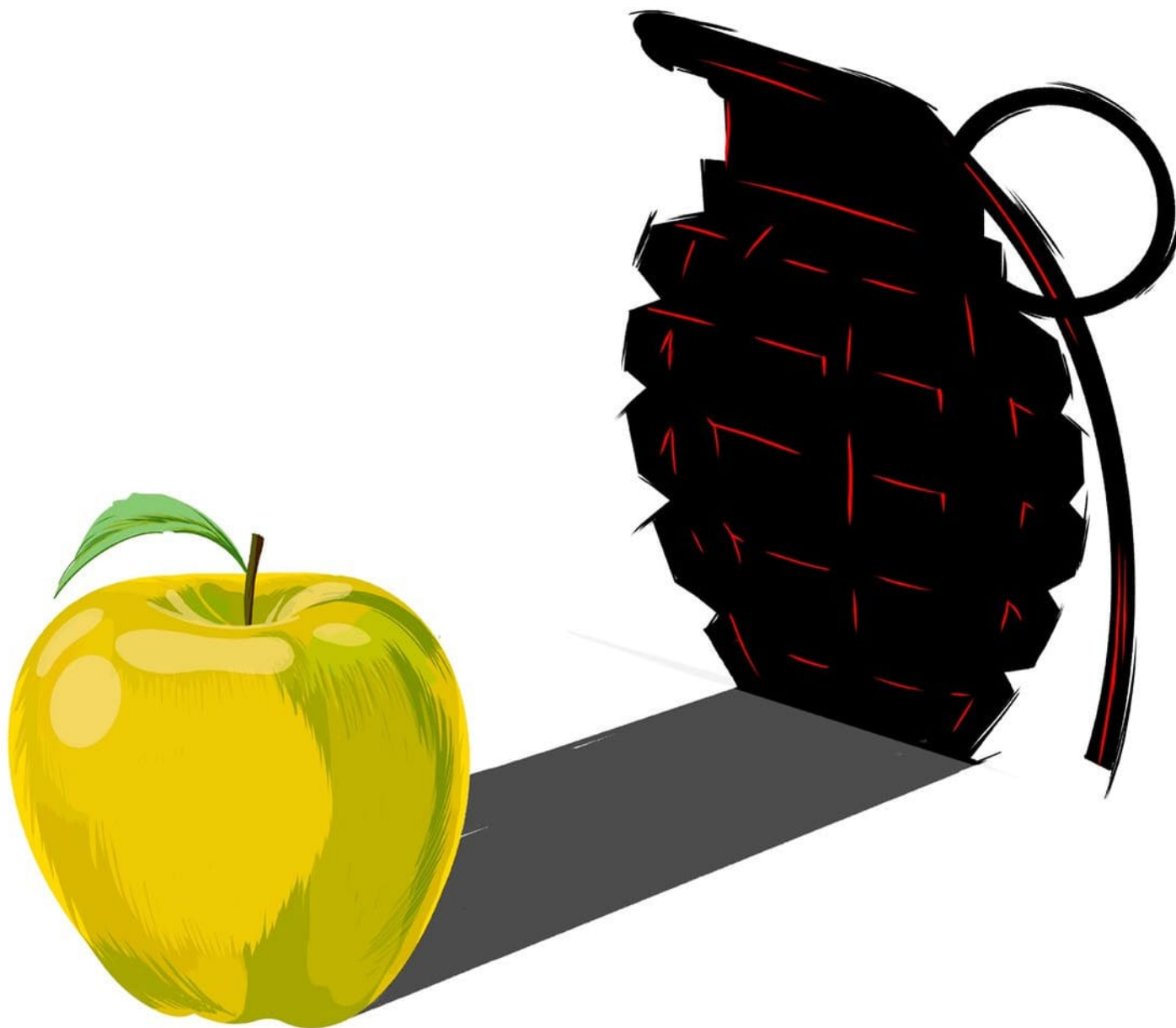
Det allra bästa vore om Biblio-appen förbättras och utbudet ökar så att även kommande generationer barn kan ta del av aktuell kultur på jämlika villkor. Annars blir det en kulturgärning att tipsa om bästa platserna att piratkopiera ljudböcker. •

"Storytel producerar ljudböcker som bara finns tillgängliga på deras plattform. Det innebär även att biblioteken inte har tillgång till dem."

NEUTRAL, OPARTISK OCH FÖRBANNAD

När **Leandra Caldarulo** tolkar på Migrationsverket vill hon slå något hårt i huvudet på handläggaren, och få den asylsökande att berätta mer från hjärtat. Men hennes jobb är enbart att tolka, neutralt och opartiskt. Nu släpper hon ut en del av sin frustration.

TEXT: LEANDRA CALDARULO · ILLUSTRATION: KALLE MATTSSON

"Jag ska bara säga att baserat på det du har berättat fram tills nu så uppfyller du inte kraven för att ha rätt till asyl i Sverige."

"Solo quería informarla que en base de lo que nos ha relatado hasta el momento, no cumple con los requisitos para tener derecho a asilo en Suecia"

JAG ÄR TOLK. När jag presenterar mig informerar jag om att jag är neutral och opartisk. Neutraliteten är en del av tolketiken och betyder att jag arbetar lika mycket åt båda sidor. Ingen av parterna kan förstå varandra utan mig. Jag är ingens och allas. Jag sitter mitt emellan parterna. Lite närmare Migrationsverkets handläggare än den asylsökande, men ändå. Jag tar ingens sida.

"Colombia är ju ett stort land, skulle du inte kunna flytta till någon större stad, som Bogotá, och söka skydd där?"

"Colombia es un país muy grande. No podría mudarse a una ciudad más grande, como Bogotá, para protegerse?"

"Y para que me iba a mudar a la ciudad más peligrosa del país?"

"Varför skulle jag flytta till landets farligaste stad?"

"Bogotá var bara ett exempel. Det jag undrar är om du inte skulle kunna flytta till någon annan större stad?"

Handläggaren från Migrationsverket följer sin frågemall. Jag översätter den. Jag kan frågorna vid det här laget. Vet precis vilken nästa fråga blir och hur förolämpande den upplevs. Jag sitter jämte handläggaren och skäms å hens vägar.

Nästan alla asylsökande från Sydamerika har samma historia. De kommer från landsbygden, lever sina liv där de precis lyckas hålla nästippen över vattenytan och så en dag kommer maffia, gerilla, valfri arg mobb och vill ha pengar, deras mark, ta över deras företag. De asylsökande vägrar först vika ner sig, de har sin stolthet. Det här är en verksamhet som de själva byggt upp från ingenting, eller mark som gått i arv i generationer, men hoten eskalerar:

Motorcyklarna med maskerade män som alltid saktar ner utanför hemmet. Brevet med outtalade hot som lämnats på trappen. Den oförklarliga branden i redskapsboden.

Till slut tvingas de ge upp, lämna allt och flytta därifrån. De tar sig till storstaden, men blir snart igenkända av någon som känner någon som känner någon och maffian, gerillan, mobben vill inte tappa ansiktet och tänker minsann trycka till dem tills de erkänner sig besegrade, på riktigt. Så hoten fortsätter. Maskerade män på snabba crosscyklar utanför barnens skola, telefonsamtal mitt i natten och den ständiga känslan av att vara förföljd och övervakad. Till slut orkar de inte mer, de lämnar landet.

MEN JAG ÄR TOLK. Jag är neutral och opartisk. Jag säger inget om hur lika alla historier jag sitter och tolkar är. Jag översätter bara exakt det som sägs.

"Vilka risker innebär det för dig om du skulle återvända hem?"

"Que riesgos implicaría el regresar a su país?"

"No se ... Amenazas. Inseguridad. Que vuelva a pasar algo. Esa gente es capaz de cualquier cosa, sabes? Podrían hasta... Pues, no se. No me gusta hablar de eso."

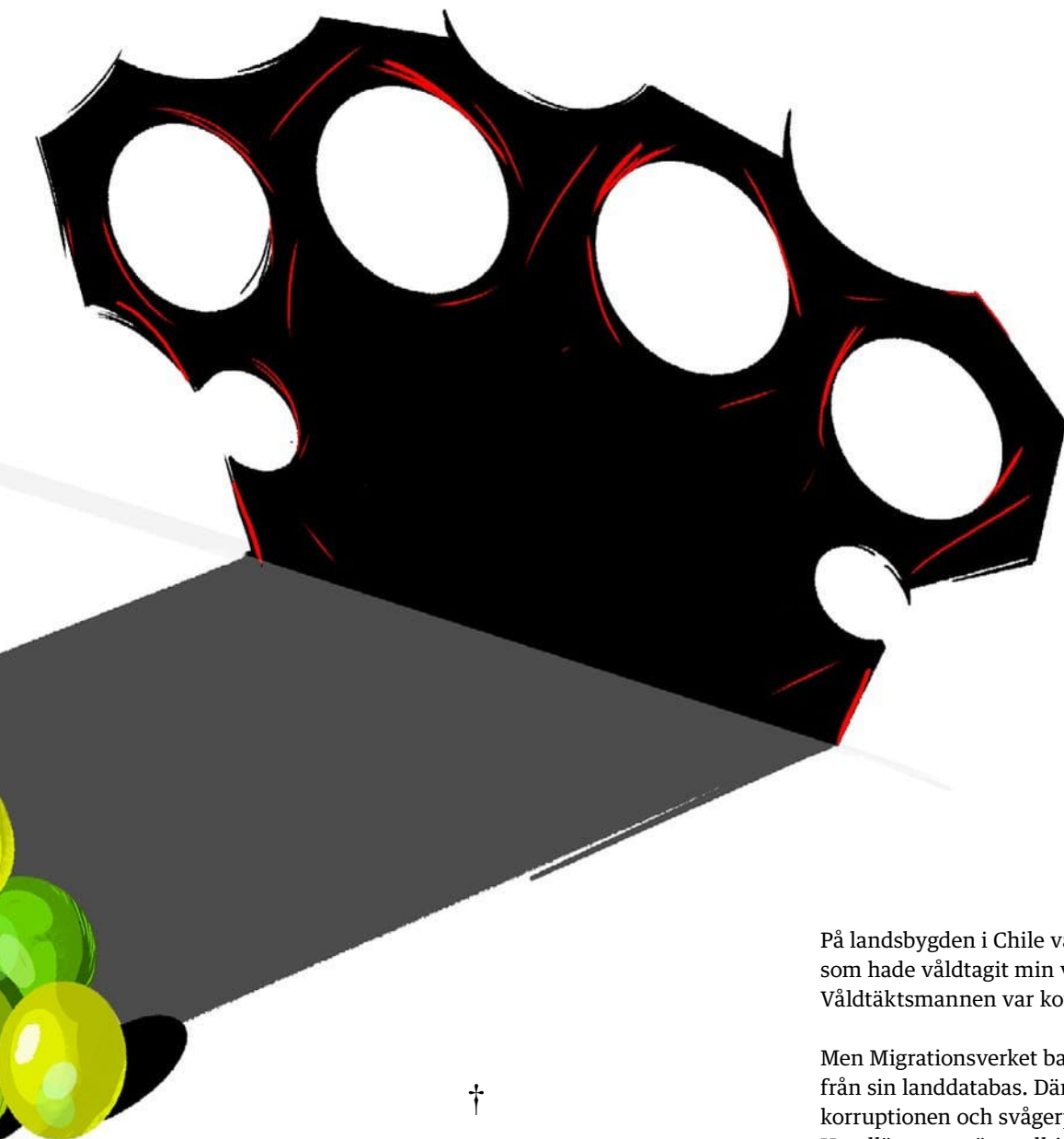
"Jag vet inte ... Hot. Osäkerhet. Att det händer något igen. De är kapabla till vad som helst. De skulle till och med kunna ... Alltså, jag vet inte. Jag gillar inte att prata om det."

SKAM. Det är alltid så mycket skam inblandat hos de som har flytt. Som om det vore deras fel att nya FARC en dag knackade på dörren till deras närlivsbutik och bad dem vänligt men bestämt att betala för vaccinet som skyddar deras verksamhet mot olyckor. Eller att den lokala drokartellen plötsligt ville ta över deras lilla kakaoplantage för att istället odla kokabuskar.

Och stolthet. Så mycket stolthet. Latinamerikaner är ett stolt släkte med lillebrorskomplex gentemot den så kallade västvärlden. Själv är bäste dräng, en ska lyckas på egen hand och att be om hjälp är ett tecken på svaghet. Så en viker inte ner sig. En håller på sitt. Klarar sig själv. Men det går inte. Milisen, drokartellen, gänget är alltid starkare och till slut måste de böja ryggen för att överleva stormen och rädda det som räddas kan.

Berätta ändå, vill jag säga till den som sitter på den obekväma stolen på andra sidan bordet. Svälj stoltheten och berätta precis hur förnedrande det var! Det gör inget om du gråter och blir känslsam. Ge dem detaljerna. Det är din enda utväg.

†

MEN JAG ÄR TOLK. Jag är professionell. Jag är neutral och opartisk. Så jag tiger. Och hoppas på att deras offentliga ombud ska säga något.

"Hur kommer det sig att du inte sökte skydd hos de lokala myndigheterna i ditt hemland?"

"Y como fue que no pidió protección a las autoridades locales de su país?"

"Como les dije antes, los denuncié una vez, y no pasó nada. Archivarón el caso sin investigar. No confío."

"Som jag sa innan, jag anmälde en gång, och de la ner fallet utan att utreda det. Jag litar inte på dem."

†

JAG VILL TA NÅGOT HÄRT och slå i huvudet på handläggaren, trots att jag vet att det inte är hens fel. Hen ställer frågorna för att hen måste, det ingår i arbetsbeskrivningen. Ingen går till polisen i de här länderna, inte om man inte tillhör överklassen, eller redan har en kontakt inne på polisstationen, en vän i en uppsatt position, eller en släkting i kåren. När jag bodde i Colombia var mina lägenhetskompisar jättenoga med det. Gå inte till polisen om det händer något, ring oss!

På landsbygden i Chile var det samma sak. Alla visste vem som hade våldtagit min väns kusinbarn, men inget hände. Våldtäktsmannen var kompis med *los carabineros*.

Men Migrationsverket baserar sina beslut på landinformation från sin landdatabas. Där verkar det inte stå något om korruptionen och svågerpolitiken inom poliskåren. Handläggaren säger alltid samma sak. "Migrationsverket bedömer att det är de lokala myndigheterna i ditt hemland som du ska vända dig till för skydd."

†

I RUMMET AVSATT FÖR TOLKAR i Migrationsverkets lokaler sitter andra neutrala och opartiska tolkar. De tolkar i språk från hela världen. Hos dem klagar jag över hur dålig landinformation om de sydamerikanska länderna är. Den är lika illa överallt, säger en tolk från Mellanöstern. De tar ingen hänsyn till lokala avvikelser. Men när jag går in och läser i Migrationsverkets landinformation, Lifos, ser jag till min stora förvåning att allt står där. Det står exakt hur illa det är.

"Det var nog alla frågor jag hade. Har **ombudet** några frågor?"

"Esas eran todas mis preguntas. La representante tiene algunas preguntas?"

"Tack, det är bra."

"No, gracias."

JAG ARBETAR SOM KONTAKTTOLK. Jag tolkar i offentlig verksamhet. Jag tolkar när socialtjänsten beslutar om att ett barn ska placeras utanför familjen efter en orosanmälan. Jag tolkar i tingsrätten när barnmisshandel, mordbrand och kvinnofridsbrott ska utredas. Jag tolkar när läkaren på onkologen meddelar en aggressiv cancerdiagnos som inte går att bota. Jag är med när personer meddelas livsavgörande beslut. När jag tolkat klart för dagen går jag därifrån och lämnar det bakom mig. Livet är orättvist. Vissa får cancer. Vissa föds med mindre kapabla föräldrar. Vissa fattar dåliga beslut och hamnar på villovägar. Och jag förstår oftast socialtjänstens beslut och tingsrättens dom, och jag kan sucka lite uppgivet åt Arbetsförmedlingens tandlösa verktyg och dysfunktionella byråkrati och fortsätta med min dag. Men när jag tolkat på Migrationsverket går jag alltid därifrån med en så stor ilska i bröstet. Det som händer där inne är så uppenbart fel. Och orättvist.

Men jag är ändå neutral och opartisk.
Om någon undrade. ●

LEANDRA CALDARULO

Utdrag ur Lifos, Migrationsverkets rätts- och landinformationssystem

COLOMBIA: Country Focus; EUAA, European Union Agency for Asylum; December 2022, s 127

"However, corruption in Colombia is also described as 'endemic in all state branches and levels of government,' including politicians forming alliances with criminal groups in exchange for election support, bribery of judges and attorneys including in high courts, and corruption of officials in the police, military, and prison system."

PERU: Country Focus; EUAA, European Union Agency for Asylum; September 2023, s 20

"According to the 2022 Bertelsmann Stiftung annual report on Peru, 'most people are not able to access the judicial system, which is seen as expensive, unreliable and corrupt, and try to resolve their disputes informally ...' "

VENEZUELA: Country Focus; EASO, European Asylum Support Office; Augusti 2020, s 68

"The country lacks an impartial, transparent, and functional justice system and tribunals are politicised."

Krönika

AMERICA VERA-ZAVALA ÄR DRAMATIKER, AKTIVIST,
KULTURSKRIBENT OCH FÖRFATTARE

America Vera-Zavala

Från svältens julmelodi till årets folkmordsparodi

SÅNGAREN ED SHEERAN har under hösten distanserat sig från låten "Do They Know It's Christmas"? År 2014 medverkade han på en av de otaliga nyinspelningarna som har gjorts av låten, men tio år senare har han tänkt om. Han vill inte vara med och han ger inte sin tillåtelse till att hans röst används. I ett uttalande skrev han att hans "förståelse av narrativet som associeras med låten har förändrats". Han delade också ett inlägg från Fuse ODG, en brittisk rappare med rötter i Ghana och vän till Sheraan som har skrivit om hur låten förstärker ett "white-saviour complex" och "avhumaniserar afrikaner med välgörenhet som ursäkt".

"Do They Know It's Christmas?" skrevs av Bob Geldof och släpptes första gången i december 1984. Den brittiske sångaren hade varit i Etiopien och sett svälten. Han ville göra någonting, något för att hjälpa och han var ju en känd sångare med många andra kändisar i sitt nätverk. Han skrev låten i välgörenhetssyfte, för att rädda liv, rädda de barn som syntes i våra tv-rutor. Jag var åtta år, älskade låten och ömmade för de svältande i Afrika. Det var länge sedan jag började tycka att det i efterhand är pinsamt, att lyssna på texten nu gör mig generad.

JAG FÖRSTÅR INTE hur sången har kunnat överleva så här länge, att den fortfarande var gångbar 2014 är ett mysterium. Kanske för att den svänger? Att refrängen är enkel att sjunga med i? För det kan inte bero på det politiska innehållet. Idag vet vi att de flesta så kallade svältkatastrofer inte handlar om brist på mat utan om brist på makt hos de svältande. Samtidigt som världen såg tv-bilder på svältande, etiopiska barn exporterade Etiopien mat. Över 150 år tidigare, i det som kallas för den stora svälten, då över en miljon människor på Irland dog, så exporterade Irland mat till England.

Vi borde ersätta den 40 år gamla låten där Västvärlden frågar sig om de, alltså afrikanerna, vet om det är jul, mot en låt där jordens förtryckta frågar sig om västvärlden vet vad folkmord är? *Do They Know What Genocide is?* I över ett

år - varje dag, varje timme, varje minut - har vi sett ett livesänt folkmord. Journalisten Nadia Jebril beskrev det nyligen på Instagram som att leva i en märklig tid där hon varje dag möts av ett flöde "fullt av döda barn som ser ut som mina barn".

VÄSTVÄRLDENS HYCKLERI HAR alltid legat öppen för alla att se. Samtidigt som Väst har åderlåtitt andra länder på rikedomar har Väst åderlåtitt ord på innehåll.

Frankrike torterar algerier och kallar det för civilisation, den belgiska kungen mördar kongoleser och kallar det för upplysning. Européer förintar judar, sina egna medborgare, på egen mark.

Do They Know What Genocide Is? Definitionen av folkmord finns

där, krigslagar finns, FN-deklarationer finns,

Israel har brutit mot allt eftersom Västvärlden tillåter dem att göra det. *Do They Know What Genocide Is At All?* Stormakter kan skapa narrativ byggda på lögn, politisk retorik byggd på dubbelmoral, ställningstaganden byggda på intressen, men vi ser bilderna från Gaza varje dag. Det råder ingen tvekan om vad som pågår och vilka som blir dödade (70 procent kvinnor och barn).

Jag kan inte skriva låtar men någon annan kanske kan ta vid?

Sell your arms around the world

At Genocide time... •

"Definitionen av folkmord finns där, krigslagar finns, FN-deklarationer finns, Israel har brutit mot allt eftersom Västvärlden tillåter dem att göra det."

FÖR ÖVRIGT... hoppas jag att julhandeln inte slår rekord i år.

America Vera-Zavala

AMERICA VERA-ZAVALA ÄR
DRAMATIKER, AKTIVIST,
KULTURSKRIBENT OCH FÖRFATTARE

Serie på tidernas bok

TV Är det möjligt att göra TV-serie av böckernas bok? Romanen **Hundra år av ensamhet** av Gabriel Garcia Marquez utkom 1967, banade väg för den latinamerikanske boomen och fick alla att tala om magisk realism. Netflix har nu gjort en TV-serie och det bådär gott efter de avsnitt jag har sett. Skulle du bli besviken så läs boken! Bättre julläsning går inte att få.

Nycklar till Syrien

FÖRFATTARE Händelseutvecklingen i Syrien har gått med rasande fart. Äntligen har diktatorfamiljen Assad fallit. **Samar Yazbeks** författarskap är omistligt för att förstå bakgrunden till vad som händer och därmed lättare förstå vad framtiden kan komma att bära med sig. Hennes "Resa in i tomheten" är en reportagebok inifrån Syrien under pågående krig. "Nitton kvinnor - berättelser om syriskt motstånd" är vittnesmål från de så viktiga kvinnorna för revolutionen. Även hennes romaner berikar vår kunskap om Syrien.

Klämmer finnar på scen

TEATER **Pimple Pop** är en pjäs om tonåren för tonåringar och tonårsföräldrar. Kela är uttråkad sådär som bara tonåringar kan vara. Så kommer Ville, placerad av soc, till hennes hem och livet blir spännande. Men Kela bästis Minoo blir svartsjuk och så försvinner Ville.

Det är en rapp dialog, underbara sånger och en imponerande scenografi som gör att publiken får en känsla av att vara där, sitta mitt i en historia som på en och samma gång är så unik och så tonårs-universell. Lärorik för såväl unga som gamla. "Pimple Pop" går på Unga Klara i Stockholm i januari. Den är skriven av Robin N Spegel, regisseras av Lisa Färnström och är en samproduktion med Västmanlands Teater.

DET HADE VARIT MYCKET COOLARE

om Jesus blev hängd
och vi gick runt med
halsband formade som snaror
vid bröstkorgen
jag menar inte bara
snaror runt halsen
vi skulle haft en liten snara av silver
snygg såklart
ett smycke
mellan bröstet
ett rep av silver

det hade varit
bättre om alla äldre damer
i inrökta hem
fortfarande följde regeln
alla katoliker är häxor
alla häxor är katoliker
alla här ute äter så mycket man
bara kan

24

UR BOKEN
JAG TÄNKER BLI ÄCKLIG
AV ALI ALONZO
(NORSTEDTS)

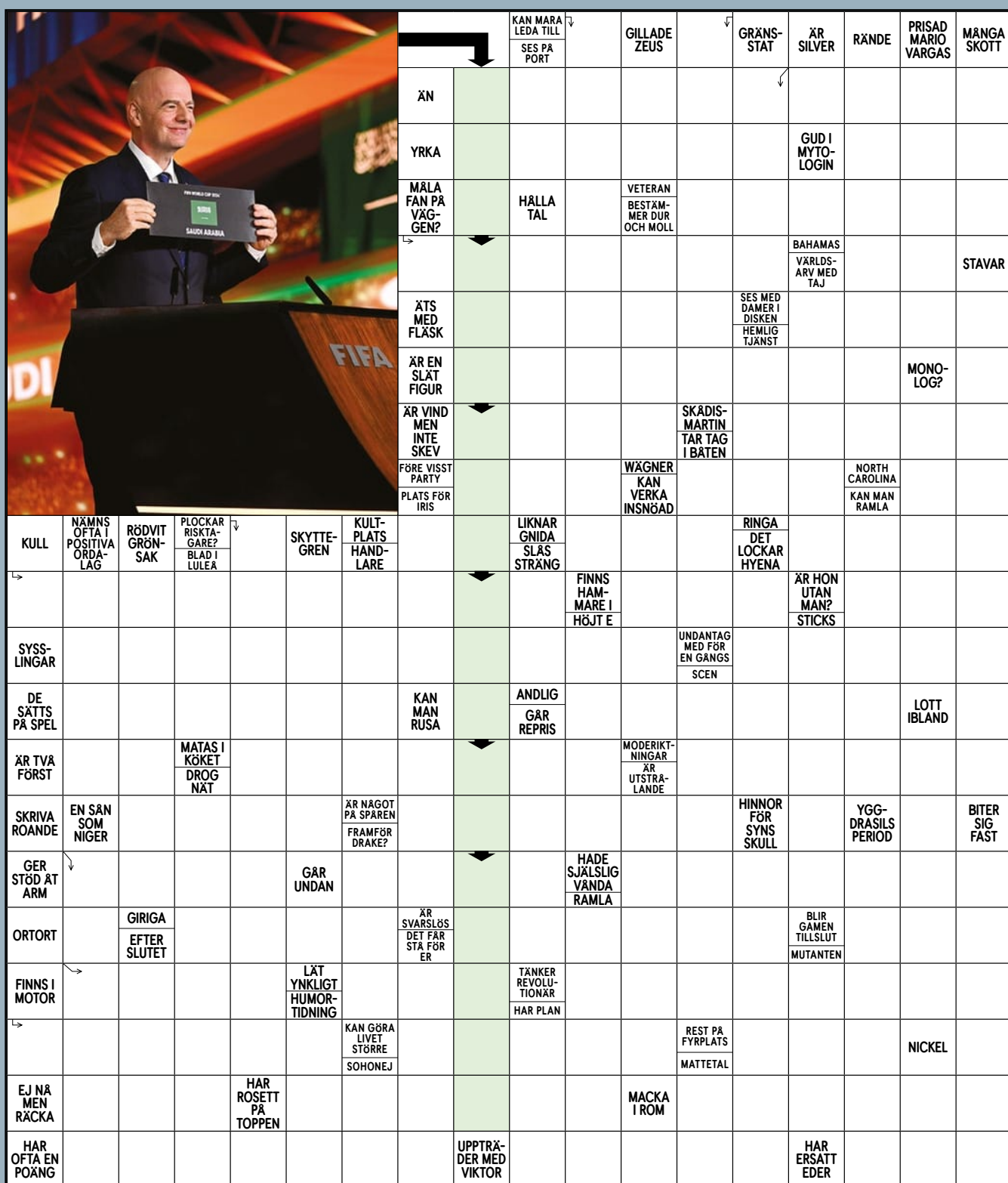
Skicka in ditt korsord till: ETC nyhetsmagasin, Box 4403, 102 68 Stockholm.

Vi måste ha ditt svar senast på tisdag. (Du kan mejla ett foto på ditt lösta korsord också.) Det går även att lösa korsordet digitalt, på etc.se. Därifrån mejlar du in ditt lösta korsord till redaktionen@etc.se Vinnaren får ge bort en prenumeration på ETC.

Namn:

Adress:

E-post:

SVAR FINNS LÄNGST NED

	5 POÄNG	4 POÄNG	3 POÄNG	2 POÄNG	1 POÄNG
Gastronomi En maträtt	Denna rätt avslutade vinterns fasteperiod under den tid då Sverige var katolskt.	Rätten är ett finurligt sätt att kringgå fastans förbud mot att äta kött och att ta vara på gamla rester.	"Snabbmat" som kunde ätas i språnget, när allt arbete pågick inför den stundande stora helgen.	En av de allra äldsta rätterna på julbordet som numera förekommer allt mer sällan.	Gett upphov till "dopparedagen". En skiva bröd och en god köttbuljong är allt som behövs.
Geografi En stad	Namnet betyder "brödhus" eller "kötthus", beroende på vilket språk som gäller.	Rakel, David och Rut är namn som förknippas med staden och närområdet.	Landet har två städer med detta namn, i Galiléen och i Judéen. Det är den i Judéen som är mest känd.	Forskarna tvistar om i vilken av städerna som världens mest kända flykting föddes för cirka 2 000 år sedan.	Idag skulle troligen inte de tre vise männen komma fram till stallet, på grund av Israels mur.
Tro & myter En figur	Förlagorna till denna figur lystrade till namnen Tanngnjost och Tanngrisner.	Tog mänsklig gestalt i början av 1700-talet och ingick i ungdomsgång som tiggde mat och dryck till fester.	Tog senare över julklappsutdelningen och skrämda ofta ungarna ordentligt.	Har i dag förlorat jobbet till en röd-klädd, fryntlig och tjock filur.	Figuren förknippas numera främst med en större modell som varje år riskerar att eldas upp i Gävle.
Trender & Traditioner En pryl	Det var Franciskus av Assisi som lät gestalta den i den italienska byn Greccio...	.. för 801 år sedan, vilket tros vara premiären för denna pryl.	Kom till Sverige från Tyskland under 1800-talet. Mötte i början visst motstånd av kyrkan.	En oxe och en åsna är alltid självklara deltagare i detta arrangemang...	...liksom Maria, Josef och Jesusbarnet.
Botanik Ett träd	Gamle Tjicko är namnet på världens äldsta individ bland träd. Hela 9 500 år gammal.	Används för att bland annat garva läder, men anses spraka för mycket för att ge en bra ved.	Vad är det egentligen för träd som Evert Taube diktar om i Kalle Juls vals?	Skott av denna har blivit populärt i köken. Användes i en av rätterna på Nobelmiddagen.	Om du inte redan gjort det, så är det dags att klä den med kulor, glitter och ljus.

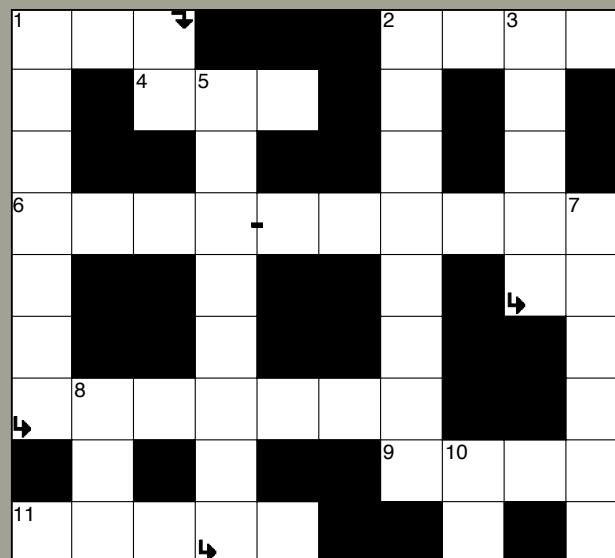
SVAR: Gastronomi: Dopp i grytan. Geografi: Betlehem. Tro & myter: Julbocken. Trender & traditioner: Julklubb. Botanik: Gran.

Sudoku

		9			8			
3		4	9	1				5
	1		7					
2	4				1		5	
9			5		4			6
	6		3				4	1
					6		3	
4				7	3	6		9
			2			1		

Lycka till!

Melodikrysset v. 51 - 21 december 2024

Melodikrysset lördag kl. 10.03 i P4. Lösningen ska vara inne senast onsdag i nästa vecka

Adress: Melodikrysset, Sveriges Radio P4, 109 12 Stockholm

Namn:.....

Adress:.....

Postadress:.....

Veckans

Rätt

Ugnsbakad camembert

En smältande god och festlig efterrätt som enkelt kan lagas till under helgerna. Ett glas portvin eller röd druvjuice, alternativt saft av svarta vinbär, passar utmärkt att dricka till.

4-6 PORTIONER

- 250 g camembert i träask
- 2-3 msk flytande honung
- 1 färskt fikon
- 4-6 små kvistar rosmarin
- Flingsalt
- Att doppa i osten: Smörstekt krispigt surdegbröd, grissini, crostini, salta kex

Gör så här:

1. Sätt ugnen på 200 grader varmluft.
2. Öppna osten, ta bort papperet, men låt asken vara kvar. Snitta osten i ett rutmönster, 2-3 mm djupa snitt. Ringla 1 msk honung över och sätt in osten med asken i ugnen och baka cirka 20 minuter, tills osten blir mjuk inuti.
3. Skär fikonet i små klyftor. Klipp topparna på rosmarinkvistarna. Ta osten ur ugnen, sätt ner rosmarinkvistarna och lägg på fikonklyftorna.
4. Ringla resterande honung över och strö på lite flingsalt. Doppa valfritt bröd eller kex i den smälta osten.

BILD: CATARINA KÖNIG

UR BOKEN
PERFECT MATCH
AV CATARINA KÖNIG OCH
FREDRIK SCHELIN
(THE BOOK AFFAIR)

GE BORT LITE FRAMTID I JUL!

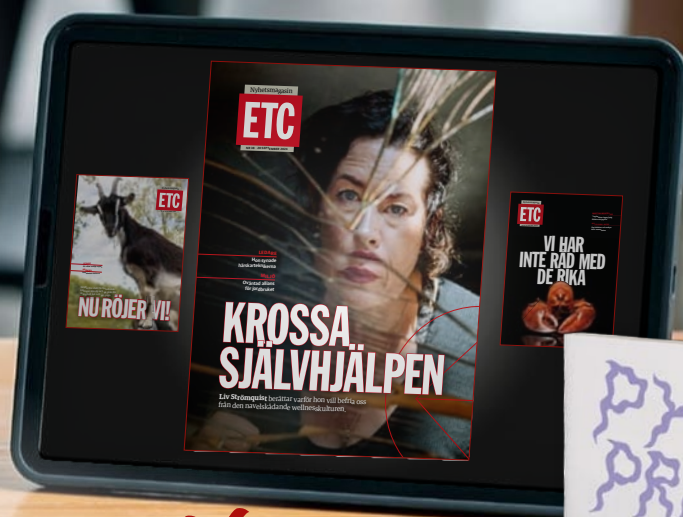
Börja ett månadssparande till dina barn eller barnbarn i ETC Bygg.
Det är en gåva som växer med åren.

Börja investera i samtiden!

**ETC
BYGG**

Nyhetsmagasin

ETC

God Jul!

Ge bort **ETC nyhetsmagasin** i julklapp!
6 mån digitalt + boken **Pythian pratar**
av Liv Strömquist: **399 kr.**

Beställ på **etc.se/jul** eller scanna QR-koden →

HÅ ALVESALO

TIPS UR ARKIVET

Nyhetsmagasin

ETC

Odlingsjorden försvinner om vi fortsätter plöja som förr. Men det finns lösningar.

Du hittar **nummer 47/2023** i ETC nyhetsmagasins app. Om du prenumererar. Gör det!

→ [ETC.SE/NYHETSMAGASIN/PREN](https://etc.se/nyhetsmagasin/pren)

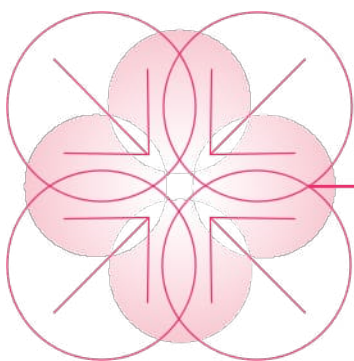
FÖRRA VECKANS KORSORDSLÖSNING

SVERIGE BREV

22 KR

AR INTE NAGOT SÄRLIGT BALTE	VANLIG SOU-VEHR	T	UTMA-NÄRE	TA PÅ BÅRDON	HÄR KÖD-KVARTER BRYSSER	MALANDE AUGUSTE NAVGUD	R	HÄLLA KÖR PA
MEGER GOD EPO-NEING	GL	A	S	M	O	N	T	E
UPP-LÄSNING	A	C	H	O	K	A	R	N
SER BRA UT	R	E	C	I	T	A	T	I
NAGOT ATT FÖR SVARA	F	A	G	E	R	T	O	T
UTOMK-DADE TILL SLUTET	N	S	T	Ä	V	O	R	O
FA ANDRA ATT ORMA BRAGSPEL	T	E	S	V	R	Ä	N	N
AR ORTA FÖR-BAUDEN	G	E	N	O	M	L	E	D
BUK VISS HJUD-NOP-PARE	R	O	A	A	T	R	I	E
QAV-HANGIG	B	A	R	R	A	R	O	K
AR SÄMMAN FLÄGG	F	A	L	L	S	K	Ä	R
BLR LÖD-TOHTE FÄ TÖD	F	R	I	V	A	L	U	T
LIVSNAT-PA RICKEN?	I	N	S	V	Ä	N	G	T
ÄR ORTA FÖR-BAUDEN	S	O	T	I	G	A	D	V
SIST I RADEN	C	O	A	R	R	E	R	A
FÖRENA-TING OCH	Ä	H	Ö	R	A	R	E	L
KAN SKO	E	N	V	P	A	N	E	L
ÄR ORTA FÖR-BAUDEN	R	D	E	M	S	I	R	B
ÄR ORTA FÖR-BAUDEN	I	N	I	A	V	I	N	Ä
ÄR ORTA FÖR-BAUDEN	K	N	Y	T	A	S	A	G
ÄR ORTA FÖR-BAUDEN	G	E	T	K	I	T	J	A

KORSORDSVINNARE: MARGARETA JUNGHARD-LINDELL, LINKÖPING

GÖR DET SJÄLV

Brädspel

Gör ditt eget bokstavsspel

Långtråkigt under ledigheten? Gör som Underbara Claras farmor Beda, klipp och rita bokstavsspelet Lexikon. Enkelt att göra och kul att spela. Fungerar för nästan alla åldrar

TEXT: ANN-HELEN MEYER VON BREMEN

1

Konstruera spelet

Klipp 28 stycken fyrkanter av pappret, cirka 2x2 centimeter stora. Det ska vara lika många bokstäver som i alfabetet. Skriv en bokstav på varje liten pappersbit, från A till Ö. Lägg alla pappersbitar – som nu är spelbrickor – upp och ner på ett bord så att bokstäverna inte syns.

2

Skaffa medspelare

Utan spelkamrater så blir det inget spel. Man behöver vara minst två, men gärna fler. Då blir det roligare.

3

Börja spela

En av deltagarna får börja med att bestämma ett ämne av något slag, exempelvis "en stad". Därefter vänder deltagaren upp en spelbricka så att alla kan se vilken bokstav det är, till exempel bokstaven L. Den som då först ropar "London" eller en annan stad som börjar på L, vinner spelbrickan och får vända upp nästa bricka. Spelet fortsätter tills alla brickor är uppvända. Var och en bestämmer själv sitt ämne. Det kan vara sport, maträtt, namn, djur, TV-serie – bara fantasin sätter gränser.

4

Vem vinner?

Den deltagare som har flest spelbrickor när spelet är klart, vinner.

Du behöver:

- Några A4 i kartong eller annat styvt papper
- Tuschpenna
- Sax
- Några spelkamrater

Vem är Clara Lidström?

Clara Lidström är kanske mer känd som bloggaren Underbara Clara. Hon bor på en gård i Västerbotten där hon driver jordbruk tillsammans med familjen, samt skriver om bakning, matlagning, självhushållning, odling och mycket annat. Tipset är hämtat från Underbara vinter (The Book Affair).

ETC

2024

I NÄSTA NUMMER:

FOTO: BENGT SJÖGÅRDSSON

Vem överlever nästa tsunami?

20 år efter tsunamin som dödade 230 000 människor träffar ETC några av dem som kämpar för att även den som har en funktionsnedsättning ska klara av en ny katastrof.

→ **UTE FREDAG 27 DECEMBER**

I NÄSTA NUMMER HITTAR DU ÄVEN:

KULTURTIPS: Talajeh Nasiri • **LEDARE:** Cecilia Verdinelli

Krönika
America
Vera-Zavala

NR 52 / 2022 - FINNS I APPEN!

Ge bort en prenumeration!

ETC nyhetsmagasin vill förändra världen – och inge hopp! Hos oss hittar du:

- vassa krönikörer • röd-grön ledarsida
- reportage • nyhetsför djupning
- analys • samtal • satir • klimatsmarta recept
- korsord • quiz • tidigare nummer i appen

DIGITALA PRENUMERATIONER ÄR BÄST FÖR KLIMATET.

Klicka här i pdf,
skanna koden,
eller skicka ett mejl till:
kundtjanst@etc.se

